

Jak stosować „Vos estis lux mundi”? Ku poprawie standardów ochrony

23.6.2026 - | Konferencja Episkopatu Polski

Ukazał się pierwszy w Polsce praktyczny komentarz do Vos estis lux mundi. Nowa publikacja ma wspierać ochronę osób skrzywdzonych i odpowiedzialne reagowanie Kościoła na przestępstwa wykorzystywania seksualnego osób małoletnich i dorosłych bezbronnych.

Fundacja Świętego Józefa Konferencji Episkopatu Polski wydała „Praktyczny komentarz do listu apostolskiego *motu proprio* papieża Franciszka *Vos estis lux mundi*” – pierwsze w Polsce całościowe opracowanie obowiązujących od 2023 roku przepisów dotyczących reagowania na przestępstwa seksualne w Kościele oraz odpowiedzialności przełożonych kościelnych. Publikacja powstała z myślą o tych, którzy w swojej codziennej pracy towarzyszą osobom skrzywdzonym i uczestniczą w budowaniu systemu ochrony małoletnich oraz dorosłych bezbronnych.

Komentarz przygotowali członkowie Zespołu ds. konsultacji prawno-kanonicznych Fundacji Świętego Józefa KEP. Redakcję naukową tworzą dr Aleksandra Brzemia-Bonarek, ks. dr Andrzej Sacher, dr hab. Anna Słowikowska oraz ks. dr Michał Wieczorek. Do współpracy zaproszono także grono specjalistów prawa kanonicznego, dzięki czemu publikacja łączy doświadczenie naukowe z wieloletnią praktyką procesową i duszpasterską.

Autorzy podkreślają, że książka nie jest wyłącznie analizą teoretyczną, lecz przede wszystkim narzędziem praktycznym, wypracowanym na podstawie doświadczeń zdobytych podczas prowadzenia postępowań kanonicznych oraz pracy z osobami skrzywdzonymi. Jej celem jest wspieranie rzetelnego, sprawiedliwego i zgodnego z prawem reagowania instytucjonalnego oraz wzmacnianie systemu ochrony w Kościele.

Jak wyjaśniła dr hab. Anna Słowikowska, punktem wyjścia dla autorów była świadomość, że *motu proprio* „Vos estis lux mundi” nie jest już dokumentem o charakterze eksperymentalnym, lecz obowiązującym prawem Kościoła. – A prawo spełnia swoją funkcję tylko wtedy, gdy jest dobrze rozumiane i rzetelnie realizowane – podkreśliła kanonistka.

Dodała, że publikacja powstała przede wszystkim z praktycznych doświadczeń osób prowadzących postępowania. – Komentarz nie powstał wyłącznie przy biurku czy w bibliotekach. W dużej mierze zrodził się z pytań, które pojawiają się podczas konkretnych postępowań, z określonych przypadków i kazusów – zaznaczyła.

Dr hab. Anna Słowikowska wyjaśniła, że adresatami opracowania są przede wszystkim biskupi, przełożeni zakonni, kanoniści, delegaci przyjmujący zgłoszenia, osoby odpowiedzialne za ochronę małoletnich, członkowie zespołów prewencyjnych oraz duszpasterze towarzyszący zarówno osobom skrzywdzonym, jak i oskarżanym.

Publikacja zawiera omówienie wszystkich artykułów *motu proprio*, nowe tłumaczenie dokumentu, schematy najważniejszych procedur kanonicznych oraz aneks z wybranymi przepisami prawa polskiego odnoszącymi się do ochrony małoletnich.

Zdaniem dr hab. Słowikowskiej, jednym z najważniejszych przesłań komentarza jest przypomnienie, że procedury opisane przez papieża Franciszka służą „prawdzie i sprawiedliwości”, a postępowania kościelne nie zastępują działań organów państwowych. – Są to dwa odrębne porządki prawne, które

mają własne zadania i własne kompetencje – przypomniała.

Podkreśliła również, że nawet najlepsze przepisy nie wystarczą bez odpowiedzialności osób je stosujących. – Potrzebujemy odwagi, aby nie odwracać się od spraw trudnych, ale jednocześnie potrzebujemy roztropności, która pozwala działać sprawiedliwie, odpowiedzialnie i zgodnie z prawem – zaznaczyła.

Dr Aleksandra Brzemia-Bonarek zwróciła uwagę, że impulsem do przygotowania komentarza były obserwowane w praktyce różnice w sposobie prowadzenia spraw w poszczególnych diecezjach i zgromadzeniach zakonnych. – Chodziło nam o to, aby wypracować minimalne standardy postępowania, żeby nie było takiej sytuacji, że wierny z diecezji A jest inaczej traktowany niż wierny z diecezji B – tłumaczyła.

Jak dodała, standaryzacji oczekują także osoby skrzywdzone i ich rodziny, które dostrzegają jednolite procedury w systemie prawa państwowego, natomiast nie zawsze widzą je w praktyce kościelnej.

Autorka podkreśliła też znaczenie współpracy Kościoła z instytucjami państwowymi. Przypomniała, że zgodnie z art. 20 „Vos estis lux mundi” istnieje obowiązek współdziałania z organami państwa. – Ta współpraca musi mieć miejsce. (...) Najistotniejsze jest dobro dziecka i dobro osoby skrzywdzonej. Wszyscy gramy do tej samej bramki – zaznaczyła.

Dr Brzemia-Bonarek wyraziła ponadto nadzieję, że komentarz będzie wykorzystywany nie tylko przez osoby prowadzące postępowania, lecz także przez diecezjalne i parafialne zespoły prewencyjne. Jak wskazała, znajomość prawa sprzyja skutecznej prewencji i budowaniu kultury ochrony dzieci oraz osób bezbronnych.

Jak poinformował ks. dr hab. Jan Dohnalik z Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie, drogą do tej standaryzacji może być jeden sąd kanoniczny dla całej Polski. Takie rozwiązanie funkcjonuje w kilku krajach europejskich.

– Trudno znaleźć w każdej diecezji wielu fachowców od prawa kanonicznego, karnego, podczas gdy w całej Polsce jest ich całkiem sporo. Standaryzacja tych wszystkich postępowań to kierunek, w którym się ścierają różne wrażliwości i jest możliwość odniesienia się do konkretnych spraw z całą wiedzą, którą mamy – argumentował.

„Pragniemy wyraźnie podkreślić, że niniejszy komentarz został pomyślany jako narzędzie pomocy dla tych, którzy mierzą się z problematyką opisaną w „Vos estis lux mundi” w kościelnej pracy sądowej i administracyjnej. Jego celem jest ułatwienie stosowania prawa w sposób rzetelny, sprawiedliwy i respektujący godność każdej osoby” – piszą redaktorzy publikacji.

Jedną z wyjątkowych cech publikacji jest przygotowanie nowego polskiego tłumaczenia dokumentu papieża Franciszka, opracowanego na podstawie tekstów włoskiego i łacińskiego. Poszczególne przepisy zostały zestawione z wersją oryginalną, co ma ułatwiać ich właściwą interpretację i stosowanie. Autorzy proponują również termin „dorosły bezbronny” jako bardziej adekwatne tłumaczenie pojęcia *adulto vulnerable*.

Komentarz obejmuje wszystkie artykuły *motu proprio*, omawiane krok po kroku. Dodatkowo publikacja zawiera aneksy poświęcone najważniejszym procedurom kanonicznym, a także wyciąg z wybranych przepisów prawa polskiego, które najczęściej pozostają w związku z problematyką poruszaną przez VELM.

Powstanie komentarza było możliwe dzięki współpracy kanonistów ze wszystkich trzech polskich wydziałów prawa kanonicznego. Jak podkreślają redaktorzy, publikacja stanowi owoc połączenia

kompetencji naukowych, doświadczenia duszpasterskiego i praktyki stosowania prawa w konkretnych sprawach.

Praktyczny komentarz do listu apostolskiego motu proprio papieża Franciszka „Vos estis lux mundi” został wydany i jest dystrybuowany przez Fundację Świętego Józefa Konferencji Episkopatu Polski.

Zespół prawnokanoniczny Fundacji Świętego Józefa KEP świadczy bezpłatną pomoc doradczą dla osób skrzywdzonych wykorzystaniem seksualnym w Kościele. Eksperti pomagają zrozumieć procedury kościelne, objaśniają urzędowe pisma oraz wspierają w poruszaniu się po kanonicznym procesie prawnym. Z konsultacji można skorzystać niezależnie od tego, czy sprawa była wcześniej zgłaszana organom kościelnym lub państwowym.

Bezpłatne dyżury prawników kanonistów odbywają się w środy i czwartki w godz. 18.00-20.00 pod telefonem: 797 775 604. Można również uzyskać pomoc korespondencyjnie, pisząc mail na adres: konsultacje kanoniczne@fsj.org.pl.

„Vos estis lux mundi” („Wy jesteście światłem świata”) to list apostolski w formie *motu proprio* ogłoszony przez papieża Franciszka po raz pierwszy w 2019 roku. Dokument ustanowił nowe normy dotyczące zgłaszania i badania przypadków wykorzystywania seksualnego małoletnich i osób dorosłych znajdujących się w szczególnej sytuacji podatności na zranienie, a także przypadków nadużyć władzy i zaniedbań ze strony przełożonych kościelnych.

Po kilku latach obowiązywania przepisów *ad experimentum* papież Franciszek, po przeprowadzeniu szerokich konsultacji, promulgował w 2023 roku nową wersję dokumentu, która obowiązuje w całym Kościele katolickim od 1 maja 2023 roku. „Vos estis lux mundi” określa procedury zgłaszania przestępstw i prowadzenia dochodzeń oraz stanowi jedno z podstawowych narzędzi prawnych służących budowaniu systemu ochrony małoletnich i dorosłych bezbronnych w Kościele.

Książkę można zamawiać, wypełniając formularz, który następnie należy przesłać na adres: finanse@fsj.org.pl

fsj.org.pl

<https://episkopat.pl/doc/248950.Jak-stosowac-Vos-estis-lux-mundi-Ku-poprawie-standardow-ochrony>